

orgánem a nahradil jej vlastním²⁰⁷. Pokud došlo k tomuto postupu na podkladě stížnosti oprávněné osoby, jedná se o druhoinstanční a stížnost pak ve smyslu ust. § 141 odst. 2 trestního řádu není přípustná. Pokud ale k uvedenému postupu státního zástupce dojde z jiného podnětu než je stížnost oprávněné osoby, je stížnost proti tomuto usnesení státního zástupce přípustná ve stejném rozsahu jako proti usnesení policejního orgánu.

Druhý odstavec § 174 je zakončen ustanovením písm. f), které umožňuje státnímu zástupci přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu²⁰⁸. Jedná se o negativní rozhodnutí v tom smyslu, že státní zástupce může vyloučit konkrétní osobu z provádění úkonů v daném řízení, nicméně nemůže ale určit, která jiná osoba tyto úkony bude provádět. Stížnost proti tomuto usnesení nelze podat, neboť ji zákon ve smyslu ust. § 141 odst. 2 trestního řádu výslovně nepřipouští.

Závěrem této části je třeba ještě uvést činnost státního zástupce v přípravném řízení, kdy podává návrhy soudy na vydání určitých rozhodnutí, typicky těch, které způsobují nejzásadnější zásahy do osobnostních práv²⁰⁹. Vzhledem k tomu, že detailní popis těchto návrhů jde nad rámec této práce, lze na tomto místě odkázat na ust. čl. 27 až čl. 45 pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 1/2008, kde je specifikován konkrétní postup ohledně jednotlivých návrhů.

5. Závěr

Účelem této práce bylo poskytnout základní, nikoliv vyčerpávající, přehled o postavení obviněného přípravném řízení, jeho základních právech, povinnostech a věcech s jeho postavením souvisejících. I těchto důvodů zůstala převážně opomenuta úprava

²⁰⁷ Viz také shora uváděné rozhodnutí Ústavního soudu III. ÚS 693/06.

²⁰⁸ Srovnej ust. § 22 vyhlášky č. 23/1994 Sb.

²⁰⁹ Typicky půjde např. návrh na vzetí do vazby, návrh na vydání příkazu k zatčení, návrh na otevření nebo záměnu zásilek, návrh na sledování osob a věcí, návrh na pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu nebo zvláštním oddělení nápravného zařízení aj.

obsažená v zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Snahou bylo popsat ty nejzásadnější problémy, které se v praxi vyskytují a které by měla řešit připravovaná nová právní úprava. Ministerstvo spravedlnosti České republiky počítá od r. 2011 s účinností nového trestního řádu. Na webových stránkách tohoto ministerstva je zatím dostupný jen věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád)²¹⁰, neboť přednost zatím dostala rekodifikace trestního zákona. Z uvedeného věcného záměru plyne, že se žádné dramatické změny oproti systematické současného trestního řádu se nechystají. Základní zásady trestního řízení mají být zachovány²¹¹. Nově by mělo být vymezeno formální důkazní břemeno státního zástupce.

Uvedený věcný záměr také zmiňuje snahu o zrychlení trestního řízení ve všech jeho stádiích tak, aby bylo zajištěno provedení řízení až do vynesení konečného rozhodnutí v co nejkratší době. Problém zdouhavosti trestního řízení je možné považovat za jeden z hlavních problémů, se kterým se trestní řízení v ČR potýká. Trestní řád sice obsahuje v ust. § 167 odst. 1 (resp. § 170) lhůty pro skončení vyšetřování policejním orgánem, nicméně tyto lhůty se v praxi staly lhůtami spíše formálními, kdy ve smyslu ust. § 167 odst. 2 není pro příslušný policejní orgán problém písemně zdůvodnit nedodržení těchto lhůt. V současné době lze mít za výjimečné ukončení vyšetřování v uvedených lhůtách i při řešení nejběžnější kriminality. Přípravná řízení trvající několik let, natož pak celá trestní řízení, nejsou žádnou výjimkou. To výrazně omezuje smysl a význam celého trestního řízení, a to jak z pohledu prevence, tak z pohledu represe. Proto by stálo za úvahu, zda by nebylo vhodné do nové právní úpravy trestního řádu včlenit pevnější lhůty k ukončení vyšetřování, příp. zda nezvýšit rozsah kontrolních pravomocí státních zástupců nad rámec ust. § 167 odst. 3 trestního řádu. Důraz kladený na co nejrychlejší provedení

²¹⁰ Viz <http://portal.justice.cz/ms/ms>.

²¹¹ Viz čl IV. bod 2 věcného záměru nového trestního řádu.

trestního řízení by se měl odrazit i v příslušných podzákonných předpisech.

Nový trestní řád by měl ještě více zdůraznit přesun těžiště dokazování v trestním řízení do jeho soudní fáze. Změny týkající se přípravného řízení jsou ve věcném záměru charakterizovány následovně: Úprava přípravného řízení bude zásadně vycházet z pojetí spočívajícího v tom, že bude mít oproti řízení před soudem předběžnou povahu, s přihlédnutím k požadavku, aby osoba, proti níž se trestní řízení vede, nebyla zjevně nedůvodně stíhána nebo nedůvodně stavěna před soud. Bude se zaměřovat především na provedení úkonů, které mají rozhodující význam pro řízení před soudem (provedení neodkladných, neopakovatelných úkonů, úkonů důležitých pro zahájení trestního stíhání a podání obžaloby nebo jiné rozhodnutí v přípravném řízení, úkonů, jejichž význam pro další řízení je zcela zásadní (a to ne pouze z pohledu orgánů přípravného řízení), byť se nejedná o úkony neodkladné či neopakovatelné, a úkony je třeba vykonat již v přípravném řízení), a na zabránění nadbytečné duplicitě prováděných procesních úkonů v přípravném řízení a v řízení před soudem, právo účasti obhajoby při provádění úkonů přípravného řízení bude omezeno na zásadní úkony procesní povahy, které mají bezprostřední význam pro dokazování v řízení před soudem (výslech obviněného, účast při neodkladných a neopakovatelných úkonech, úkonech, jejichž význam pro další řízení je zcela zásadní, byť se nejedná o úkony neodkladné či neopakovatelné, a úkony je třeba vykonat již v přípravném řízení, nahlížení do spisu, seznámení s výsledky přípravného řízení před podáním obžaloby); vychází se z toho, že práva obhajoby, jejichž realizace je charakteristická pro „řádný proces“, mají své těžiště v řízení před soudem, obsah a rozsah přípravného řízení bude navazovat na kategorizaci deliktů v trestním právu hmotném (v trestním zákoníku) s přihlédnutím k složitosti činu, který je předmětem řízení. O přečinech jako nejméně závažné kriminalitě bude zpravidla vedeno zkrácené vyšetřování jako typ méně formálního řízení, jehož smyslem bude vyhledat možné důkazy pro potřeby soudního řízení s cílem v co nejkratší době postavit obviněného

před soud, naproti tomu o zločinech bude konáno vyšetřování, které již nebude typově rozlišováno, státní zástupce bude v přípravném řízení vykonávat nad postupem policistů před zahájením trestního stíhání nebo v rámci vyšetřování (zkrácené vyšetřování) dozor, který bude spočívat v řízení, usměrňování a kontrole zákonnosti jejich postupu; policista, který bude plnit úkoly v rámci přípravného řízení, bude požívat procesní samostatnosti (při provádění úkonů trestního řízení bude policista vázán pokyny státního zástupce, v ostatních věcech týkajících se výkonu služby v policii bude policista vázán pokyny nadřízených). Dozor se bude vykonávat v rámci postupu před zahájením trestního stíhání i vyšetřování, ale výslovně bude vyjádřena zásada, že státní zástupce uplatňuje v průběhu přípravného řízení svá oprávnění, aby si s přihlédnutím k závažnosti a povaze trestní věci zajistil přehled o stavu a výsledcích přípravného řízení a měl možnost účinně působit na jeho průběh a neprodleně odstraňovat zjištěné nedostatky. Dozor bude vykonáván z úřední povinnosti i na základě žádostí o přezkoumání zákonnosti postupu policisty (popř. státního zástupce konajícího vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Policie České republiky, příslušníky Bezpečnostní informační služby a příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace). Do výlučné působnosti státního zástupce budou patřit veškerá meritorní rozhodnutí v přípravném řízení (s výjimkou přerušování trestního stíhání, odložení a odevzdání věci).

Přípravovanou rekonstrukci nového trestního řádu bude samozřejmě možné lépe okomentovat, až bude k dispozici samotný návrh nového znění, nicméně již teď lze konstatovat, že koncepčně k radikálním změnám v postavení obviněného v přípravném řízení nedojde, spíše se bude jednat o navázání na novelu uskutečněnou zákonem č. 265/2001 Sb. To lze dovodit i z čl. IV odst. 3 předmětného věcného záměru, kde je uvedeno, že vymezení stadií trestního řízení bude vycházet ze základního rozlišení dvou základních stadií trestního řízení, a to řízení přípravného (předsoudního stadia) a řízení před soudem (soudního stadia): Přípravné řízení by mělo zásadně sloužit jen k opatření důkazů pro

obžalobu a k dokumentaci neopakovatelných a neodkladných úkonů, u nichž hrozí nebezpečí jejich zmaření, zničení nebo ztráty důkazu či důkazní hodnoty, popř. úkonů důležitých pro zahájení trestního stíhání a podání obžaloby nebo jiné rozhodnutí v přípravném řízení, stejně tak jako úkonů, jejichž význam pro další řízení je zcela zásadní, byť se nejedná o úkony neodkladné či neopakovatelné, a úkony je třeba vykonat již v přípravném řízení, a proto je třeba, aby bylo rychlé a zbytečně nezatěžovalo policisty, kteří by měli trestnou činnost objasňovat a vyšetřovat skutečně v „terénu“. V souladu s tím musí být vymezeno postavení a role přípravného řízení ve vztahu k řízení před soudem, a to zvláště k hlavnímu líčení; jeho vymezení musí být méně formální a více brát v úvahu optimální uspořádání vzájemného vztahu přípravného řízení a stadia projednání trestní věci v řízení před soudem. Přípravné řízení se bude členit na postup před zahájením trestního stíhání a vyšetřování (nebo zkrácené vyšetřování) konané příslušnými policisty; pokud jde o vyšetřování (zkrácené vyšetřování) trestných činů spáchaných příslušníky Policie České republiky, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace, bude konáno státními zástupci (jako součást oprávnění vyšetřovat tvořícího složku dozoru). Katalog práv obhájce má být rovněž v novém trestním řádu zachován²¹².

V této práci byla několikrát akcentována potřeba zrychlit trestní řízení, neboť je přinejmenším diskutabilní, zda současná praxe (spíše než právní úprava) má tendenci šetřit dostatečně základní práva a svobody obviněných a jejich blízkých a neponechávat je v nejistotě po příliš dlouhou dobu. Lze také zvážit, zda nově neupravit případy, kdy obviněný má více obhájců, příp. zakotvit včetně příslušných procesních oprávnění institut tzv. hlavního obhájce. Rovněž tak úprava postupu pro případ, že obviněný osvědčí, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, by zasloužila zjednodušení a zpřesnění.

---

²¹² Viz čl. IV. odst. 7 věcného záměru nového trestního řádu.

V úvodu této práce byl také zmiňován trend výrazné medializace soudních (nejen trestních) řízení. I s ohledem na ochranu, kterou zákon o soudnictví ve věcech mládeže věnuje ochraně soukromí mladistvých účastníků trestních řízení, bylo by vhodné zamyslet se nad úpravou, která by i dospělým obviněným (i obžalovaným) a jejich blízkým zajistila větší míru ochrany soukromí než je tomu doposud, a to až do okamžiku pravomocného rozhodnutí o jejich vině.

Nový trestní řád by měl také dát jasnou odpověď na otázku, zda je možné v případě porušení ust. čl. 6 EÚLP na trestní stíhání v těchto případech pohlížet jako na nepřipustná, která je nutné zastavit. Judikatura tento problém zatím vyřešit nedokázala.

S ohledem na skutečnost, že mnoho advokátních kanceláří se v současnosti trestním právem nezabývá vůbec, příp. se jím zabývá jen okrajově, stálo by za úvahu znovuzavedení kategorie „advokát a obhájce ve věcech trestních“²¹³, které by výrazněji od sebe odlišilo kategorii „komerčních právníků“ a advokátů, která byla v 90. letech minulého století splynula v jedno.

Celkově lze konstatovat, že práva obviněného v současné úpravě trestního řádu jsou bez ohledu na výše uvedené nedostatky chráněny poměrně dostatečně a dramatických systémových změn není třeba. Spíše je třeba soustředit se na to, aby již existující ustanovení trestního řádu nebyla v praxi znehodnocována jejich pouze formálním a symbolickým dodržováním. Odpovědnost za to je ale třeba klást zejména na státní zástupce, kterým i současná právní úprava umožňuje, aby trestní řízení probíhala rychleji a efektivněji. Zakotvení osobní odpovědnosti státních zástupců zejména za formální pochybení v trestním řízení do příslušných předpisů by se tak stalo jen zrcadlovým odrazem odpovědnosti, kterou mají vůči svým klientům jejich obhájci.

---

²¹³ Viz také Lněnička, J.: „Advokát a obhájce ve věcech trestních“, Bulletin advokacie č.8/1995.